

Trulte, Eskimojente (1970-tallet) **Fritz Røed**

«Det mest interessante med UiS sin kunstsamling er hvor dårlig og lite sammenhengende den er.»

En påstand jeg får servert av en kollega i feltet, og som jeg enes i. Hvem er det som har valgt *Trulte, Eskimojente* som en av de mange representantene for UiS sin kunstsamling? Hvem er det som har plassert verket i en trapp opp til administrasjonen i Hagbard Lines hus?

Det er en skulptur på omtrent en halv meter. *Trulte* er støpt i et appropriert uttrykk av urfolk fra Grønland. Hun er den koloniserte kroppen, der hun står kledd i vestlige 1970-tallsklær, plassert på en trehjulssykkel. En stripete hårsløyfe er plassert på vannkjemmet hår.

Selv om hun sitter på en sykkel, tar ikke *Trulte* sats. Hun er støpt fast på pilaren sin, og hun er integrert inn i trappegangen. *Trulte* på trehjulssykkelen er plassert diagonalt i et trappehjørne.

I formen og blikket til *Trulte* ligger en skjørhet, en uhygge, følelsen er at noen er støpt fast inne i skulpturen. Trehjulssykkelen, den strøkne kjolen, hårsløyfen plassert omstendelig er *Trultes* hellige treenighet. Her er *Trulte* fritatt valgene og mulighetene til å gjøre noe annet enn å betraktes i sin egen passivitet.

Datofri

Noen har reparert bunnen av skulpturen med lim, og i prosessen har de sølt på *Trulte*. Skulpturen er plassert på en boks som i prinsippet er en pedestall, den er kledd i strie med en svart bunnsokkel.

Trulte forbigås daglig av professorer, amanuenser, administrativt ansatte, kanskje en rektor og noen dekaner. Hun stirrer blankt ut i luften, slik hun har gjort en gang siden det en nesten må anta er 1970-årene, for datoen er ikke kjent. *Trulte* er ikke datert.

Brent barn i steingods

Billedkunstner og opphavsperson til *Trulte*, Fritz Røed (1928–2002), satte tre sverd i stein i Hafrsfjord, og har egen skulpturpark på Bryne. *Trulte* er støpt i et steingods i en form som kan minne om arbeidene til den britiske modernisten Henry Moore, eller Gustav Vigeland. Formene er kvadratiske, maskuline, opphevet i et slags ideal fraskilt de kvinnelige formene. Her tilhører ikke formen lenger kvinnekroppen – eller i dette tilfellet jentekroppen – kvinnen selv. Det maskuline blikket har latt formene til *Trulte* være runde, men fortsatt harde og modernistiske. Hun er klar for en kamp, men likevel så inderlig pasifisert.

Og jeg tenker – hva annet skjedde i 1970-årene? Sovjetunionen bygger seg ut, vi mister interessen i The Space Age, Billie Jean King vinner over Bobby Riggs i kampen kalt «The Battle of the Sexes», Belize og Bahamas blir uavhengige stater fra Storbritannia, Vietnamkrigen tar slutt, Apple Computer Company stiftes, kontrollen over Panamakanalen returneres til Panama fra USA, verdens første prøverørsbarn fødes, hun får navnet Louise Brown, Rhodesia får navnet Zimbabwe og en regjering ledet av svarte politikere tar styringen for første gang på 90 år, den iranske revolusjonen fører til innsettelsen av en autoritær islamsk ledelse med overhode i Ayatollah Khomeini, Angola blir uavhengig fra Portugal, Mozambik blir uavhengig fra Portugal, den banebrytende boken *Sisterhood is Powerful* utgis på Random House.

Trulte støpes.

Noen av disse hendelsene diskuteres og foreleses det nok ofte om på UiS.

Adjø, Eskimonika

I Norge i 2020 byttes «eskimojenta» ut. Diplom Is-logoen fra 1936 må leve i nesten 100 år før appropriasjonen er tydelig nok for allmenheten, og «Eskimonika» byttes ut med den nye figuren «Diplom-is-jenta».

Appropriasjon og kolonialisme har kommet inn i hverdagssamtalen. Vi forsøker med varierende hell å ta oppgjør med de problematiske aspektene ved den visuelle arven i det nordeuropeiske samfunnet.

Ubehaget som skapes i møte med visuelle former som *Trulte* er reelt, og handler blant annet om skammen over arven vi har i samfunnet vårt, samt en motvilje mot å ta et oppgjør med etablerte tankemønstre. Arbeidet med antirasisme og antidiskriminering er tungt arbeid ikke alle vil ta på seg. Men for institusjoner er dette en oppgave de ikke kan unngå å gå i møte.

Hvordan skal en institusjon som UiS ta et oppgjør med kunstverk som *Trulte, Eskimojente*?

På Kunsthøgskolen i Oslo går fem studenter ut og anklager institusjonen for å begrense akademisk frihet i det de kaller indoktrinering av blant annet Queer-teori og postkolonialisme. En offentlig debatt utløses og kulminerer blant annet i at rektor Måns Wrange leverer sin oppsigelse, selv om han tidligere har lagt fram en treårig handlingsplan for «mangfold, inkludering og antidiskrimineringsstrategier». Tilfellet blir tvilsomt en appell til andre institusjonsledere om å ta på seg oppgaven.

Sigende passivitet

Det er urovekkende at en administrasjon har hatt et verk som *Trulte, Eskimojente* stående i oppgangen til kontorer der meningsbærere og studentansvarlige holder til, uten at noen handling har blitt utført – med unntak av når noen har vært ute med superlimet. Det vitner om en manglende vilje til å ta oppgjør med utdaterte og

problematiske strukturer. Eller, en manglende evne til å se problematiske strukturer når de stirrer deg i øyet på daglig basis.

UiS' kunstsamling er muligens totalt tilfeldig og lite gjennomtenkt, men i tilfellet *Trulte* krever den aktiv handling fra universitetet. Som et universitet kan en ta i bruk egen kunnskap, kunnskapen til studenter, og ikke minst lytte til kunnskapen til de som opplever systemisk diskriminering og som jobber med hvordan en bryter det ned. *Trulte, Eskimojente* er et symbol og et kall til handling, der en tar oppgjør med de satte systemene og strukturene alle institusjoner bærer med seg. Spesielt de institusjonene som tar på seg den omfattende og krevende oppgaven å skape kunnskap. Det betinger kritisk vurdering av det vi lenge har sett på med blinde øyne.

Løsningen er ikke å gjemme *Trulte* bort, men det er heller ikke å la *Trultes* faststøpte passivitet sige inn under kontordørene.

Tekst: Kristina Ketola Bore